

Sotsiaalministeerium

Teie 4.09.2008.a. nr 3.1-2/97
Meie 30.09.2009.a. nr 10.2-3/10787

Raseduse katkestamise ja steriliseerimise seaduse muutmise seaduse eelnõu mittekooskõlastamine

Sotsiaalministeerium on esitanud kooskõlastamiseks raseduse katkestamise ja steriliseerimise seaduse (edaspidi RKSS) muutmise seaduse eelnõu.

Justiitsministeerium ei toeta eelnõus välja pakutud lahendust muuta senist RKSS § 5 lõikes 2 sätestatud põhimõtet, mille kohaselt võib piiratud teovõimega naise raseduse katkestada üksnes tema eestkostja nõusolekul (eestkostja nõusoleku puudumisel kohtu loal). Kui kohtu loa saamise viivituse tõttu tekib tõsine oht naise tervisele, võib raseduse katkestada ka kohtu loata, kuid sel juhul tuleb luba hankida viivitamata tagantjärele. Eelnõus soovitakse eelnimetatud regulatsioon asendada viitega võlaõigusseaduse (edaspidi VÕS) §-le 766, mis reguleerib patsiendi teavitamise ja tema nõusoleku saamise kohustust. Viidatud paragrahvist lähtudes piisaks raseduse katkestamiseks üksnes piiratud teovõimega isiku tahtest, tingimusel, et arsti hinnangul on piiratud teovõimega isik võimeline poolt- ja vastuväiteid vastutustundeliselt kaaluma. Justiitsministeerium ei saa sellise lähenemisega nõustuda. Justiitsministeerium nõustub, et kehtiv regulatsioon on liiga range ning seda tuleks paindlikumaks muuta, kuid eelnõus pakutud lahendus ei ole selleks siiski sobiv. Oleks vaja põhjalikumalt kaaluda erinevaid võimalusi piiratud teovõimega isikute raseduse katkestamisega seotud probleemide lahendamiseks. Eeskätt oleks Justiitsministeeriumi hinnangul vajalik põhjalikult reguleerida nõustamiskohustust alaealise poolt raseduse katkestamise korral ning samuti peaks kaaluma regulatsiooni diferentseerimist vastavalt rasedust katkestada sooviva alaealise vanusele. Eelnevast lähtudes **ei ole Justiitsministeeriumil võimalik eelnõu esitatud kujul kooskõlastada.**

Üldised märkused

1. Viide VÕS §-le 766 on vaieldav, kuna viidatud paragrahvis on silmas peetud eeskätt patsiendi ravimise küsimusi, samas kui raseduse katkestamine hõlmab endas oluliselt laiemaid probleeme kui ravi, sealhulgas otsustamist võimaliku tulevase elu üle;
2. Eelnõu punkti 1 kohaselt antakse õigus hinnata, kas piiratud teovõimega isik on võimeline poolt- ja vastuväiteid vastutustundeliselt kaaluma või mitte, teda läbi vaadanud günekoloogile. Günekoloog on kahtlemata kvalifitseeritud spetsialist, tegemaks kindlaks raseduse või raseduse katkestamisega seonduvaid võimalikke ohte piiratud teovõimega isiku tervisele, mistõttu on ka kehtivas RKSS-is nähtud ette võimalus rasedust katkestada kohtu loata, kui kohtu loa saamise viivituse tõttu tekib tõsine oht naise tervisele. Küll aga on kaheldav, kas günekoloog on piisavalt kvalifitseeritud spetsialist, tuvastamaks piiratud teovõimega isiku meeleseisundit, tegelikku tahtet ja võimet poolt- ja vastuargumente vastutustundlikult kaaluda. Selliste asjaolude kindlakstegemine nõuab vastavaid eriteadmisi ja ettevalmistust. Eelnõu annab olemasoleval kujul sisuliselt günekoloogile õiguse laiendada isiku teovõimet, mida ei saa kindlasti aktsepteerida, kuna teovõime laiendamine on üksnes kohtu pädevuses;
3. Seletuskirjas väidetakse, et kui alaealisel on perekondlikud suhted lapsevanemaga korras, siis üldreeglina alaealine oma vanemat usaldab ja tuleb naistearsti vastuvõtule koos vanemaga. Leiame, et see on meelevaldne väide ning alaealise soovimatus oma vanematele rasedusest rääkida ei sõltu sageli headest perekondlikest suhetest ning võib ette tulla ka olukordi, kus alaealine headele suhetele vaatamata näiteks kardab vanematele pettumust valmistada, ega soovi seetõttu vanemaid rasedumisest teavitada ja püüab häbitunde tõttu nende teadmata rasedust katkestada, kuigi vanemad võiksid tegelikult antud küsimuses olla igati mõistvad ja toetavad. Lisaks võimalusele, et vanemate mõistev suhtumine ja toetus võib alaealist panna raseduse katkestamise soovist loobuma, vajab raseduse katkestamise siiski läbi teinud alaealine kindlasti selle protseduuri järgselt oma vanemate maksimaalset tuge ja abi, mida

olukorrast mitteteadlikud vanemad pakkuda ei saa. Raseduse katkestamise protseduuri üksi läbi tegemine võib aga alaealise psüühikale raskeid tagajärgi kaasa tuua.

4. Eelnõu punktidega 2-4 võib Justiitsministeerium põhimõtteliselt nõustuda;
5. Eelnevatest märkustest eraldi vaadelduna jääb lisaks arusaamatuks ka asjaolu, miks on eelnõuga soovitud muuta vaid raseduse katkestamise regulatsiooni senisest liberaalsemaks ning ei ole peetud samu põhimõtteid kehtivaks ka steriliseerimise puhul. Vaieldamatult on ka steriliseerimise puhul isikul õigus kehalisele puutumatusel. Kehtiva § 19 lg 2 järgi piiratud teovõimega isiku steriliseerimise otsustab maakohus hagita menetluses isiku eestkostja avalduse alusel.

Märkused üksikute sätete kohta

1. punkt 1 – § 5 lg 2 – VÕS § 766 lg 4 järgi „Piiratud teovõimega patsiendi puhul kuuluvad lõigetes 1 ja 3 nimetatud õigused patsiendi seaduslikule esindajale niivõrd, kui võrd patsient ei ole võimeline poolt- ja vastuväiteid vastutustundeliselt kaaluma.“ Lõike 6 järgi seadusega sätestatud juhtudel ja ulatuses ei ole patsiendi ega tema seadusliku esindaja nõusolek tervishoiuteenuse osutamiseks vajalik. Seega väljend „naise nõusoleku saamisel“ on küsitav; tuleks kaaluda, kas on põhjust asendada täpsemaga ehk „naise raseduse katkestamise otsustamisel“, sest seletuskirja järgi on sätte eesmärk piiratud teovõimega isiku puhul toimimine VÕS § 766 (patsiendi õigused kuuluvad niivõrd, kui võrd seaduslikule esindajale) kohaselt; samal põhjusel tekstiosa „nõusoleku saamise regulatsioonist“ juures tuleks kaaluda, kas oleks õigem see asendada sõnadega „nõusoleku regulatsioonist“; § 5 lg 1 järgi keegi ei tohi sundida ega mõjutada naist oma rasedust katkestama;
2. punktis 1 lisada paragrahvimärgile käändelõpp -s: .. tuleb lähtuda völaõigusseaduse §-s 766 sätestatud ..;
3. punktis 2 – „1. lause“ asendada „esimene lause“;
4. punktis 3 lisada koma: „Naisele, kes soovib oma rasedust katkestada või kelle raseduse katkestamist soovib eestkostja, ja piiratud teovõimega naise puhul tema eestkostjale peab rasedust katkestav arst“;
5. punktides 3 ja 4 kaaluda sõna „protseduur“ kohatist kasutamist sõnade „raseduse katkestamine“ või sõna „steriliseerimine“ asemel, et vältida ülearust kordust, nt: „Enda steriliseerimist soovivale isikule ja piiratud teovõimega isiku puhul tema steriliseerimist taotlenud eestkostjale peab steriliseeriv arst enne protseduuri ja pärast protseduuri lubatavuse otsustamist selgitama steriliseerimise bioloogilist ja meditsiinilist olemust ning sellega seonduvaid riske, sealhulgas võimalikke tüsistusi.“;
6. punkt 4 – seletuskirja kommentaari järgi on muudatus sätestatud sarnaselt § 12 lg-le 1, kuid muudetud on üksnes termin ja seega puudub kooskõla VÕS §-ga 766, sest ei selgitata ka piiratud teovõimega isikule. VÕS § 766 järgi „Piiratud teovõimega patsiendi puhul kuuluvad lõigetes 1 ja 3 nimetatud õigused patsiendi seaduslikule esindajale niivõrd, kui võrd patsient ei ole võimeline poolt- ja vastuväiteid vastutustundeliselt kaaluma. ... Patsienti ennast tuleb lõikes 1 nimetatud asjaoludest ja tehtud otsustest teavitada mõistlikul ulatusel.“;
7. punktides 1–4 tuleb kasutada muutmise seadustes kasutusel olevat traditsioonilist vormelit „... muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt.“. Siinjuures ei tule käsitleda „muudetakse“ eelnõu sissejuhatava vormeli tarbetu kordusena, vaid iseseisva normitehnilise vormelina, mille ülesanne on üheselt määratleda, et tegu on olemasoleva sättega, mida muudetakse;
8. eelnõu seletuskirja pealkiri sõnastada järgmiselt: „Raseduse katkestamise ja steriliseerimise seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri“;
9. seletuskirjas tuleb osade tähise järele lisada punkt ehk „l.“, „Riigikogu liithäälteenamus“ asendada „Riigikogus poolthäälteenamus“, mis on Riigikogu kodu- ja töökorruseaduse (nt § 78) termin; I osa viimases lõigus parandada viide ehk p.o „§ 24 lg 1“;
10. seletuskiri tuleb viia kooskõlla eelnõu muudatustega ning keeleliselt toimetada – seal on kirjavahemärgi-, ühildumis- ja näpuvigu.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Rein Lang
Minister

Andra Olm, tel 6 208 244, Mari Koik, tel 6 208 270, Tiiu Greenbaum, tel 6 208 252